

BÖYÜK İNFORMASIYA DƏNİZİNDƏ **KORRUPSIYA** İZLƏRİNİ NECƏ GÖRƏ BİLƏRİK?

(AÇIQ MƏLUMATLARLA İŞ ÜZRƏ
MƏLUMAT KİTABÇASI)

Korrupsiyaya qarşı açıq məlumatlar kitabçası, 2023

Open data Anti-corruption playbook, 2023

Nəşrin hazırlığı Regional Əməkdaşlıq üçün Qara Dənizin Güclənməsi təşkilatının (Black Sea Trust for Regional Cooperation) maliyyə dəstəyi ilə mümkün oldu. Donor təşkilat tərəfdəşin söylədiyi fikirlər, mülahizələr və nəzərlər üzrə məsuliyyət daşımır.

Təşkilatın yazılı icazəsi olmadan kitaba daxil edilmiş materialın kommersiya məqsədi ilə təkrar çapı, çoxaldılması və ya yayılması qadağandır.

Publikasiyanın sitat gətirmə qaydası: Açıq Məlumatların korrupsiyaya qarşı məlumat kitabçası (köməkçi vəsait) 2023, Beynəlxalq Şəffaflıq – Gürcüstan.

© Beynəlxalq Şəffaflıq – Gürcüstan, 2023.

www.transparency.ge

Məlumat kitabçasında nələr verilir?

Bu məlumat kitabçasının məqsədi kütləvi informasiya vasitələrinə (xüsusən də istintaq jurnalistikasına), vətəndaş sektorunun nümayəndələrinə və vətəndaş jurnalistlərə korrupsiya sövdələşmələri, hakimiyyət tərəfindən səlahiyyətlərini aşmaq, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmək və əsassız büdcə xərcləmələri faktlarını aşkara çıxarmaq və ifşa etməkdə kömək etməkdir.

Açıq məlumatlar bizə nədə yardım edəcək?

Açıq məlumat bazaları müxtəlif korrupsiya sövdələşmələrini, indiki və ya keçmiş məmurların və ya onların ailə üzvlərinin əsassız varlanması, büdcənin mənimsənilməsi və digər yüksək ictimai maraq doğuran mövzuları üzə çıxarmağa kömək edən məlumatları əhatə edir.

Məlumat kitabçasının məqsədi nədir?

Məlumat kitabçası bizi müvafiq səlahiyyətlər tələb edən açıq məlumatların üzərində işə hazırlayır. Məlumat kitabçası pis idarəetməni aşkar etmək və monitorinq aparmaqda bizə kömək edə biləcək açıq məlumatlar bazaları haqqında təsəvvür yaradacaqdır. Məlumat kitabçası jurnalistlərin və fəal vətəndaşların hökumət üzərində nəzarətini gücləndirməsini asanlaşdıracaq.

Məlumat kitabçasından nə vaxt istifadə edirik?

Məlumat kitabçasından yüksək ictimai maraq doğuran mövzunu araşdırarkən istifadə olunur. Bizdə məlumatın bir hissəsi ola bilər və onu açıq məlumatlarla tamamlaya bilərik. Eləcə də, açıq məlumatlarda şübhəli bir mühit tapa bilərik, qalan məlumatları başqa üsullarla əldə edə və əhvalatı cəmləşdirə bilərik. Elə hallar olur ki, açıq məlumatlarda əldə edilən məlumatlar evdən çıxmadan, əlavə mənbələr olmadan istintaq məqaləsini hazırlamağa imkan verir.

Nə üçün aktiv vətəndaş açıq məlumatlar haqqında daha çox bilməlidir?

Büdcənin xərclənməsi, dövlət satınalmaları və korrupsiya bütün vətəndaşlara eyni dərəcədə ziyan yetirir, çünki bu, əhalini yoxsullaşdırır və ölkənin demokratik inkişafına mane olur. Sosial şəbəkələrin məşhurluğu bizə ilkin məlumat mənbəyi olmaq imkanı verir. Müvafiq olaraq, hər birimiz istintaq apara, korrupsiya faktlarını ifşa edə, müxtəlif yollarla informasiya yaya bilərik. Büdcəyə nəzarət etmək bütün vətəndaşların borcudur, çünki büdcə bizim, vətəndaşların ödədiyi pullarla dolur və bizim firavanlığımız üçün istifadə edilməlidir.

Коррупциანი ჰარადა აxtარმალყ?

Ачық мәlumatларын TOP 10 аxtарыш systemy илә tanыш olun

Гүрцүстанда коррупцианын ифша еdilмәsinә yardım еdәcәk bir çox bazalar әlçatандыр:

İctimai Reyestrin Sahibkar vә Qeyri-sahibkar Hүquqı Şәxslәrin biznes reyestrinin internet sәhifәsi (<https://napr.gov.ge/>) hәр hansı bir subyekti (fәrdi sahibkar, kommersiya hүquqı şәxs, qeyri-kommersiya hүquqı şәxs vә s.) axtarıb tapmağa kömək edir. Biz мәlumatları tәşkilatın identifikasiya kodu (hәр şirkәt үçün fәrdidir) vә ya tәşkilat adı илә axtara bilәrik. Hazırkı sahibinin vә ya direktorun kimliyini bilsәk, “iştirakçılara әsasән axtarıш” qrafikindән istifadә еdә bilәrik (N1 qrafik şәklinә baxın)

Qrafik tәsvir N1. Sahibkar/hүquqı şәxslәrin axtarıш

<https://www.companyinfo.ge/> „Beynәlxalq Şeffaflıq – Gürcüstan”-ın biznes axtarıш internet sәhifәsidir.

Bu platforma Gürcüstanın ачық мәlumatlarında istәdiyiniz şәxs/шirkәt haqqında мәlumat tapmağı asanlaşdırmağa çalıшır. Bu, tәkcә indiki sahiblәri vә direktorları deyil, hәм dә keçmişdә şirkәtlә әlaqәli olan şәxslәri göstәrir. İnternet sәhifә hәм dә fiziki şәxslәr, fәrdlәр vә şirkәtlәр arasındakı әlaqәlәri әyani şәkildә göstәrir (Baxın, qrafik tәsvir N2). Onun әsas mәнbәyi dөvlәt reyestrinin biznes reyestridir.

Qrafik tәsvir N2: Fiziki şәxs vә şirkәt arasındа ашkar еdilән ittifaqın vizuallaşdırılması

Satınalmalar üzrə Dövlət Agentliyinin satınalma sistemi (<http://www.procurement.gov.ge/>) bizə dövlət satınalmalarına nəzarət etməyə və ölkə büdcəsinin necə xərclənməsinə nəzarət etməyə imkan verir. İnternet səhifədə hansı dövlət qurumunun kimdən, nəyi və hansı qiymətə aldığını tapmaq olar. İmzalanmış müqavilələr də əlçatandır. Eləcə də sadələşdirilmiş satınalma qaydası ilə (tendersiz) imzalanmış, tendersiz (müsabiqəsiz) bağlanan müqavilələri də axtarmaq olar.

Mübahisələr Şurasının Reyestri ana səhifədə də axtarılır, burada biz ərizəçinin və ya alıcının tenderlə bağlı müəyyən qanun pozuntusunun baş verdiyindən şübhələndiyi alış-verişləri tapa bilərik. Burada alıcı qurumun kiminlə və nəyə görə mübahisə etdiyi, işin hansı mərhələdə olduğu və ya Mübahisə Şurası tərəfindən hansı qərarın qəbul edildiyi ətraflı təsvir edilmişdir.

Qrafik təsvir N3: Dövlət Satınalmaları Agentliyinin elektron satınalmalar axtarış sistemi

„Beynəlxalq Şəffafıq - Gürcüstan“ tenderlərin monitoru internet səhifəsidir (<https://tendermonitor.ge/>) və “Beynəlxalq Şəffafıq - Gürcüstan” tərəfindən yaradılıb ki, maraqlı şəxslər üçün satınalmaların axtarışı və analizi daha da asan olsun. Məlumatların mənbəyi burada da Dövlət Satınalmalar Agentliyidir. Məlumatı bir neçə kateqoriyaya əsasən axtarmaq olar, bunlar: təchizatçının axtarışı, əlaqəli şəxslərin axtarışı, satıcının axtarışı, riskli satınalmalardır.

Qrafiki təsvir N4: Tenderlərin monitorunun axtarış saytı

<https://tendermonitor.ge/> saytında hər bir təchizatçı və alıcının öz profili var. İstədiyiniz alıcının “Alıcı axtarışı” profilinə keçərkən sistem ümumilikdə alıcının dərc etdiyi tenderlərin sayını hesablayır – o, bizə neçə tenderin baş tutduğunu, baş tutmadığını və davam etdiyini qrafik şəklində göstərir. Əsas səhifədən “Təchizatçı axtarışına” keçdikdən sonra təchizatçı haqqında eyni məlumatları tapa bilərik (təchizatçı bölməsində onların əsas rəqibləri, əsas alıcıları kimlər olduğunu görə bilərik), “Əlaqədar şəxslər” düyməsindən <https://www.companyinfo.ge/ka> keçə bilərik. Burada bu konkret alıcıya aid olan şəxslər haqqında məlumat verilir (dövlət reyestrinin biznes reyestrinin məlumatları əsasında): hazırkı və keçmiş sahiblər, direktorlar (bu məlumatlar da dövlət reyestrinin biznes reyestrindən götürülür) və s.

Dövlət reyestrinin sahibkarların və qeyri-sahibkar hüquqi şəxslərin daşınmaz əmlakının vahid məlumat bazası (<https://napr.gov.ge/>) bizə konkret əmlakın kimə məxsus olduğunu və ya bu və ya digər fiziki/hüquqi şəxsin hansı əmlaka məxsus olduğunu görməyə imkan verir. Nəticə bizə elektron reyestrə saxlanılan bu əmlak haqqında bütün məlumatları göstərir. Biz şəxs/təşkilat və ya şəxsi nömrə/identifikasiya kodu, ünvan və kadastr kodu ilə axtarış apara bilərik (N5 qrafik şəklinə baxın)

Qrafik təsvir N5: Əmlak reyestrinin axtarış sistemi

ამ ვებ გვერდის მეშვეობით თქვენ შეგიძლიათ მარტივად მოძებნოთ ნებისმიერი უძრავი ქონების სარეგისტრაციო განცხადება, თვალყური ადევნოთ განცხადების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცედურებს, გაეცნოთ და გადმოიწეროთ სარეგისტრაციო განცხადებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილება, ამონაწერი თუ სხვა დოკუმენტი.

ძებნა შესაძლებელია რამდენიმე კრიტერიუმით:

- განცხადების 12-ნიშნა ნომრით; (88...)
- განცხადების რეგისტრაციის პერიოდით;
- პიროვნების სახელით, გვარით, პირადი ნომრით;
- ორგანიზაციის დასახელებით, საიდენტიფიკაციო კოდით;
- უძრავი ნივთის მისამართით;
- უძრავი ნივთის საკადასტრო კოდით;

Dövlət Qulluğu Bürosunun vəzifəli şəxslərinin əmlak bəyannaməsi <http://www.declaration.gov.ge/> internet saytında yerləşdirilir və buradakı bəyannamələrdə vəzifəli şəxslərin adı, yaxud konkret vəzifəli şəxsin sahib olduğu əşya və ya brend üzrə axtarış etmək olar. Bəyannamədə onların gəlirləri/xərcləri haqqında ətraflı məlumat var. Vəzifəli şəxslər hər il bəyannamələr təqdim edirlər.

Qrafik təsvir N6: Vəzifəli şəxslərin əmlak bəyannamələrinin axtarışı

სარეგისტრაციო ფორმა

GEO თვალი შევსეთ

ძიება

დადასტურება

შედეგების რაოდენობა: 10

თვალი შევსეთ	მინისტრი	ჩაბარებულია: 31.01.2022
საქართველოს კულტურის, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო		გადახედეთ
თვალი შევსეთ	წევრი	ჩაბარებულია: 31.01.2021
საქართველოს პარლამენტი		გადახედეთ
თვალი შევსეთ	მინისტრი	ჩაბარებულია: 31.01.2020
საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო		გადახედეთ
თვალი შევსეთ	მინისტრი	ჩაბარებულია: 31.01.2019
საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო		გადახედეთ

Partiyaların ianələri də açıq məlumatların köməyi ilə şəffafdır. Bunun üçün audit xidmətinin siyasi maliyyə monitorinqinin internet-saytı (<https://monitoring.sao.ge/ka>) köməyimizə gəlir, burada alıcıları, növləri, məbləğləri, tarixi, fiziki/hüquqi şəxs və ya şəxsi/şirkətin identifikasiya nömrəsi ilə ianələri filtdən keçirmək olar. (N7 qrafik təsvirinə baxın)

Qrafik təsvir N7: Audit xidmətinin siyasi maliyyələr axtarış sistemi

შემოწმების ფორმა

რეგისტრაცია

ხელფასი

შემოწმების მიმღები

შემოწმების ტიპი

თანხა (დან)

თანხა (მდე)

თარიღი (დან)

თარიღი (მდე)

იურიდიული ფორმა

ფიზიკური იურიდიული ორივე

სასული, გვარი / დასახელება

შინადაც ნომერი / საიდენტიფიკაციო

გადახედეთ

ძიება

2023-ci ilin sentyabrından siyasi maliyyələrin monitorinqi yeni yaranmış korrupsiyaya qarşı büronun funksiyalarına keçir və siyasi maliyyələrin monitorinqi və partiyaların ianələri audit xidmətinin internet səhifəsində olmayacaqdır.

“Beynəlxalq Şəffaflıq – Gürcüstan” siyasi partiyaların ianələri internet səhifəsində (www.transparency.ge/politicaldonations/) biz “donor” və ya “partiyaya görə” məlumatları tapa bilərik. Bu internet səhifə, ianələrdən başqa, “Beynəlxalq Şəffaflıq - Gürcüstan” tərəfindən yaradılmış digər açıq məlumatlar bazalarından, yəni companyinfo.ge və tendermonitor.ge-dən əldə edilən məlumatları nümayiş etdirir və əlaqələr və dövlət satınalmaları haqqında məlumat tapmağı asanlaşdırır.

Qrafik təsvir 8: „Beynəlxalq Şəffaflıq – Gürcüstan” siyasi partiyaların ianələrin axtarış sistemi

The screenshot shows a search interface with two tabs: "მოძებნე შემომწირველის მიხედვით" (Search by donor) and "მოძებნე პარტიის მიხედვით" (Search by party). Below the tabs is a search bar with the placeholder text "შეიყვანეთ შემომწირველის მონაცემები (სახელი/გვარი ან პირადი ნომერი ან ორგანიზაციის დასახელება ან საიდ. კოდი)" and a magnifying glass icon.

“Gürcüstanın qanunvericilik carçısı” internet saytında (<https://matsne.gov.ge/>) başlıq və ya test axtarış sözü və ya söz birləşməsi ilə, qəbul tarixi, qəbul edən orqanla, sənəd nömrəsi ilə və başqa parametrlərlə (Bax, qrafik təsvir N9) axtarış aparmaq olar.

Qrafik təsvir 9: qanunvericilik carçısının axtarış sistemi

The screenshot shows a search interface for legislative acts. It includes a dropdown menu for "საძიებო სიტყვა/ფრაზა" (Search term/phrase) with a "KA" button. Below are several input fields and dropdown menus for filtering: "საძიებო სიტყვა/ფრაზა" (Search term/phrase), "დოკუმენტების ფილტრი" (Document filter), "დოკუმენტის ტიპი" (Document type), "დოკუმენტის მიმღები" (Document recipient), "დოკუმენტის თემა" (Document topic), "დოკუმენტის ნომერი" (Document number), "მიღების თარიღი" (Date of receipt), "სარეგისტრაციო კოდი" (Registration code), "გამოქ. თარიღი" (Publication date), "სტატუსი" (Status), and "დამატებითი სტატუსი" (Additional status). At the bottom, there are buttons for "ძიების ინსტრუქცია" (Search instructions), "გასუფთავება" (Clear), and "ძიება" (Search).

Əgər qanuna “konsolidasiya edilmiş variant/yekun” yazılıbsa, bu o deməkdir ki, biz qanunda olan normativ aktla tanış oluruq. Müəyyən bir zamanda qanunun hansı variantının qüvvədə olması ilə maraqlanırsaq, “Konsolidasiya edilmiş nəşrlər” boyunca sənədin əsas xüsusiyyətlərinin (sənədin nömrəsi, qəbuledici, tarix və s.) təsvir olunduğu hissədə tarixlərə keçib istənilən vaxtı seşmək olar. Fərqli vaxtlarda qanuna edilən dəyişikliklərlə maraqlanırsaq, qanunun yuxarisindəki piktoqramlardan “dəyişikliklər” üzərinə klikləyə və tarixə görə sıralanan istənilən dəyişikliyi seçə bilərik.

Parlamentin internet saytı (www.parliament.ge) Təşəbbüs bürosunda qeydiyyatdan keçdikdən sonra qanuna çevrilməsinin bütün mərhələlərini izləməyə imkan verir. Bunun üçün “Qanunvericilik” bölməsinə keçməliyik. Burada siz nəyin təşəbbüskarı olduğunuzu, qanunvericilik təşəbbüsünün (və ya hər hansı digər sənədin) nə vaxt daxil edildiyini, ona kimin baxdığını, təşəbbüsün yükləndiyini, izahat kartını və komitələrin və plenar iclasların nəticələrinə görə qəbul edilmiş qərarları və digər müvafiq sənədləri görə bilərsiniz. Həmçinin, komitə və plenar müzakirələrin audioyazılarını dinləmək olar.

Qrafik təsvir 10: Gürcüstan Parlamentinin internet sahifəsində axtarış sistemi

ნə vaxt jurnalistin aqıq məlumatlarla işi nailiyyətli olur?

Məlumatlar üzərində iş kifayət qədər materialı əhatə etdikdə uğurlu olur, onların dərci ən yaxşı halda birbaşa nəticəyə gətirib çıxarır (məsələn: qanunun təkmilləşdirilməsi, aşkar edilmiş pozuntularla bağlı istintaq işlərinin başlanması, müəyyən vəzifəli şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi və s.). Açıq məlumatlarda aşkarlanan məlumat dərhal təsir göstərməyə bilər və onun nəticələri illər sonra (məsələn, hakimiyyət dəyişikliyindən və ya konkret qurumun islahatlarından sonra) gündəmə gətirilə bilər. Eləcə də vətəndaşların məlumatlandırılması vacibdir. Korrupsiya faktlarının və ya pis idarəçiliyin ifşa edilməsində əsas məqsəd bu faktları əhəliyə çatdırmaq olmalıdır ki, onlar seçkilərdə əsaslı qərar verə bilsinlər.

Əlavə məlumat üçün açıq məlumatlarla iş texnikaları təsvir edilən Açıq Məlumat Təlimatlarına baxın.